Ukrajina

DOOOOLGA VOJNA

»Danes samo Ukrajina brani Evropo. Danes samo Evropa daje denar Ukrajini in ji pomaga.
Danes lahko samo ZDA ustavijo Putina. In danes samo Putin želi, da se ta vojna nadaljuje.«

Volodimir Zelenski na varnostni konferenci v Münchnu

Če bi Erich Maria Remarque pisal svoj slavni vojni roman danes, bi ga verjetno naslovil Na vzhodu nič novega. Po štirih letih vojne v Ukrajini je videti, kot da o tej vojni vse vemo in nam je vse jasno: politično, vojaško, ekonomsko, tehnološko, psihološko in kar je še njenih specifičnih vidikov. Razen kdaj in kako se bo končala in kaj bo njen konec pomenil za obe vojskujoči se strani, kaj za Evropo in kaj za ostali svet. Ameriški predsednik Trump bi želel, da se vojna konča do poletja. Spominja na optimizem ob začetku prve svetovne vojne, da se bo končala do božiča in da se bo svet vrnil v stare tirnice. To se ni zgodilo takrat in tudi tokrat se ne bo. Vojna v Ukrajini je najdalјša vojna v Evropi v zadnjem stoletju. In bo še daljša. Spada med tiste nesrečne oborožene spopade, v katerih agresor ni dovolj vojaško močan, da zmaga, branilec pa dovolj, da prepreči poraz, ne pa dovolj za zmago. To pomeni, da se vojna spreminja v jaro kačo izčrpavanja, upajoč, da bo ena stran na koncu popustila in se zlomila ekonomsko ali politično. Po štirih letih vojne je jasno, da mir ni enostavno odsotnost vojne. Vojna ni več zgolj kinetično delovanje, usmerjeno v ubijanje in materialno uničevanje. Njena prekinitev zato ne pomeni avtomatično vrnitve miru in normalnosti.

Mirko Cigler

Putin še naprej verjame, tako kot vsa predhodna leta, da bo v tem letu končno zlomil duha odpora Ukrajincev pa tudi Evropejcev ter s pomočjo Trumpa sklenil mir po ruskih pogojih.

Spremenjena zavezništva

Glavna novost četrtega leta vojne je sprememba zavezništev. Z vrnitvijo Donalda Trumpa na čelo ZDA so te dejansko postale bolj zaveznica ali vsaj partnerica Ruske federacije kot Ukrajine in Evrope. To iz temelja menja geometrijo vojne ter na preizkušnjo postavlja transatlantske odnose. Velike vojne ne spreminjajo samo načina vojskovanja, temveč tudi politike. Dolgotrajna vojna predstavlja resnični stresni test zavezništev in partnerstev, ki jih številna ne prestanejo in posledično propadejo. Najšibkejši (politično, vojaško, ekonomsko) člen(i) popusti(jo) in veriga se razklene. Najbolj radikalna oblika je sprememba, ko predvojni nasprotniki postanejo vojni zavezniki in obratno. V obeh svetovnih vojnah so se zgodile takšne spremembe, podobno se dogaja v tej vojni. Pa vendar se tako ZDA kot Evropa in Ukrajina še vedno pretvarjajo, kot da se ta sprememba ne dogaja in ni odločilna za nadaljnji potek ter končanje vojne.

Do konca se je spremenil tudi položaj Evrope (zlasti Evropske unije), ki v ruskih očeh postaja glavni (in edini resnični) ukrajinski zaveznik ter posledično ruski sovražnik. Z zmanjševanjem in odtegovanjem konkretne ameriške neposredne vojaške pomoči se na Evropo prenaša glavno breme pomoči in podpore Ukrajini. Hkrati pa si Putin in Trump skupaj prizadevata, da jo izločata iz vsakršnega konkretnega dogovarjanja o poti iz te vojne ter povojni ureditvi. Četrto leto vojne prinaša vojno utrujenost vojskujočih pa tudi vseh ostalih, bolj ali manj neposredno vključenih udeležencev. To so, tako nam kaže zgodovina, ugodni pogoji, da se vojna prelevi v svojo manj uničujočo in smrtonosno obliko vojnega premirja, v najboljšem primeru novega miru. Poraz v vojni ima različne obraze, vojaškega, diplomatskega, psihološkega. Srbi so še danes prepričani, da so zgodovinsko tragičen narod, ki je svoje vojaške zmage kronal z diplomatskimi porazi. Kakšen obraz bo imel v Ukrajini poraz in kako ga bosta svojim državljanom kot zmago prodala Putin in Zelenski, še ni jasno. Vse bolj pa se kaže, da bo vseboval vsaj del ukrajinskega ozemlja.

Mirovna dinamika se je spremenila. Kitajska je popolnoma izginila iz diplomatskih iger. Ukrajinske mirovne konference so zamrle. Evropa ni zmogla formulirati svojega lastnega načrta za mir in je nasilno izključena. Trumpova predvolilna obljuba o takojšnjem končanju vojne se je izkazala kot še ena njegova iluzija. Ameriško-rusko bilateralno dogovarjanje prav tako ni obrodilo sadov. Ne zaradi nezmožnosti Putina in Trumpa, da se dogovorita, temveč zaradi Zelenskega, ki kljub pritiskom obeh silakov in od vojne utrujene mirovniške srenje ne pristaja na kapitulacijo Ukrajine. Nova normalnost sveta je neločljiva vez miru in vojne, ki vse pogosteje postajata zgolj različna dela istega konfliktnega procesa. Nasilna diplomacija in diplomatske vojne so zgolj dva obraza iste realpolitike sile. Zlitje kinetične (klasične vojaške) sile s kognitivnim delovanjem (vseh drugih oblik psihološke vojne) je nov obraz sodobne vojne, kako ceno vojne (v življenjih in denarju) dvigniti na nesprejemljivo raven za nasprotnika. Ukrajina to izvaja z globinskim uničevanjem ruskih energetskih resursov ter kirurškimi napadi na visoko rentabilne vojaške cilje, vključno na visoke častnike. Pomembno so degradirali rusko preskrbo z energenti ter zmanjšali njen izvoz. Hkrati so z napadi vse do Moskve psihološko prenesli vojno v samo Rusijo, kar ni ostalo brez učinka na rusko prebivalstvo. Ruska hibridna vojna proti Evropi postaja vse bolj agresivna, pri čemer sabotaže in diverzije z napadi na vitalne infrastrukturne elemente niso samo kibernetske, digitalne, temveč tudi fizične. Zaradi nezmožnosti, da končno naredi strateški preboj na frontni črti, težišče prenaša na civilno in energetsko infrastrukturo Ukrajine s ciljem degradiranja volje ter odločnosti Ukrajincev za odpor. Putin še naprej verjame, tako kot vsa predhodna leta, da bo v tem letu končno zlomil duha odpora Ukrajincev pa tudi Evropejcev ter s pomočjo Trumpa sklenil mir po ruskih pogojih. Dokončen zlom atlantizma ter tiha pomoč Kitajske sta mu pri tem glavna zunanja dejavnika.

Vojna v Ukrajini spada med tiste nesrečne oborožene spopade, v katerih agresor ni dovolj vojaško močan, da zmaga, branilec pa dovolj, da prepreči poraz, ne pa dovolj za zmago.

Vojna dronov

Ukrajinska vojna ostaja svetovni laboratorij vojskovanja 21. stoletja. Odločilno (pre)oblikuje evropsko varnostno pokrajino ter pod vprašaj postavlja tradicionalne resnice in prakse vojaške taktike, operatike in strategije, odvračanja, družbene odpornosti, organiziranosti vojaških raziskav in njihove hitre implementacije v industriji ter operativne uporabe na bojišču*. Hkrati razgalja evropske strukturne, politične in vojaške slabosti v novih geopolitičnih okoliščinah, v katerih Evropa tudi na področju varnosti in obrambe vse bolj postaja sama svoje prihodnosti in svojega mesta v svetu kovač. Razprave o evropski vojski morajo vzporedno z vprašanji denarja odgovoriti na vprašanja evropske politične ureditve, ki bo takšno vojsko sposobna politično voditi in jo, če bo potrebno, politično usmerjati v realnem času. Pri tem ni zanemarljivo, da bo takšna evropska vojska zelo verjetno vključevala trenutno najmočnejšo, za vojno 21. stoletja v Evropi najbolje pripravljeno in usposobljeno skoraj milijonsko ukrajinsko vojsko (mirovni predlog je 800.000). Zato imajo politični procesi v smeri pospešenega vključevanja Ukrajine v Evropsko unijo tudi svojo praktično in pragmatično varnostno in obrambno vrednost, ne samo v odnosu do Ruske federacije, temveč tudi do Združenih držav Amerike.

Vojna v četrtem letu ni prinesla skoraj nobenih sprememb na bojnem polju. Frontna črta, dolga čez tisoč kilometrov, je doživela zgolj taktične spremembe, ki jih Rusija poskuša prikazati kot operativne, celo strateške. Dominacija pametnih strojev, pretežno dronov vseh vrst, je dokončno spremenila podobo sodobnega bojišča. Ukrajina je v letu dni stoodstotno povečala proizvodnjo dronov z dveh na več kot štiri milijone, s katerimi povzroča več kot 70 odstotkov ruskih izgub na bojišču. Podoben prenos težišča na dronsko vojskovanje izvaja tudi Rusija. Droni s svojo množičnostjo, ki jo zaznamuje taktika rojev, vse bolj nadomeščajo in spodrivajo vlogo klasičnega vojaka, ki se iz vojščaka levi v operaterja. Bojišče se še naprej prazni, saj večjih koncentracij bojnih enot ni mogoče prikriti in zaščititi pred napadi ubijalskih mehanskih rojev. Posledično to pomeni nadaljnji zaton pomena manevra in tankovskih sil ter druge težke oborožitve. Bojišče na eni strani vse bolj spominja na vojskovanje v predmodernem času, hkrati pa mu njegova kozmična komunikacijska, informacijska in kibernetska vsebina daje pridih jutrišnjega sveta. Starlink igra odločilno komunikacijsko vlogo in je postal hrbtenica Ukrajine. V državi je več kot 50.000 terminalov, ki poleg vojske vzdržujejo pri življenju tudi zdravstvo, energetiko in nujne službe v najtežjih vojnih razmerah. Popolnoma nov pomen dobiva tudi vojna operatika, ki je predstavljala glavno doktrinarno podlago ruske vojske. Ruske operativne bojne skupine (OMG) so izgubile svojo moč in pomen. Zaradi velike transparentnosti bojišča, zasičenega z droni, nimajo več možnosti svobodnega manevra, koncentracije, presenečenja in ognjenega udarca. Zato je bojišče videti razdrobljeno, pri čemer se poskuša posamične taktične uspehe s hitrimi okrepitvami izkoristiti za resnejše operativne zmage.

O vojnih žrtvah (mrtvih, ranjenih, ujetnikih, pogrešanih in dezerterjih) tudi po štirih letih vojne ne moremo govoriti z gotovostjo. Vojna v Ukrajini je zahtevala približno dva milijona žrtev, malo več kot milijon na ruski in malo manj na ukrajinski strani. Zelenski je pred koncem leta »priznal« 55.000 ubitih ukrajinskih vojakov in civilistov. Rusija teh podatkov nikoli ni objavila. Statistično ima napadalec v vojni dvakrat večje izgube kot branilec, vendar je ukrajinska vojna drugačna od zgodovinskih vzporednic. V drugi svetovni vojni je Rusija v enakem časovnem obdobju izgubila vsaj desetkrat več ljudi (20 do 30 milijonov), pa vendar vojna v Ukrajini ni nizke, temveč visoke intenzitete. Parametri za takšno oceno danes poleg človeških žrtev vsebujejo tudi parametre, ki odločajo o njenem končanju ter vplivu na povojno ureditev miru ter širše mednarodne skupnosti.

Vojne ne preprečijo pozivi za mir, niti se zaradi njih ne končajo. Mirovni pobudniki doma in drugod na Zahodu so se utrudili, v Rusiji jih v kali zatirajo. Njihovi apeli in medijske operacije so vse bolj redki in vse manj radikalni. V mnogih primerih jih, upravičeno ali ne, obravnavajo kot prorusko delovanje oziroma kot del ruske hibridne vojne zoper Zahod. S prekinitvijo genocidnega uničevanja Gaze, ki je »kradla« pozornost vojni v Ukrajini, se slednja ponovno vrača v fokus svetovnih medijev. Poleg Gaze sta svet pret-

Fotografija: Reuters

resali ameriška odmevna operacija v Venezueli ter vojaška grožnja Grenlandiji. Evropski odnos do teh je bil v primerih Ukrajine in Grenlandije generalno pozitiven, v drugih dveh (Gaze in Venezuele) pa generalno nezadovoljiv, dvoumen in posledično negativen. Takšen črno-bel, hladno-vroč, pozitivno-negativen rezultat Evropi ne more biti v čast, ne potrjuje njene samovšečne samopodobe srčike, nosilke in branilke mednarodne ureditve, prava in človekovih pravic, celine, kamor si še vedno želijo množice manj srečnih, deprivilegiranih, z vojnami in temeljno eksistenco ogroženih prebivalcev drugih celin. Celo Grenlandci, zemljepisno mnogo bliže Združenim državam kot Evropi, želijo ostati Evropejci, ne glede na krivice, ki so jim jih v preteklosti storili njihovi nekdanji danski kolonialni gospodarji. Naj nas potem ne čudi, da si to želijo tudi Ukrajinci, naši mnogo bližji sosedje.

Bojišče na eni strani vse bolj spominja na vojskovanje v predmodernem času, hkrati pa mu njegova kozmična komunikacijska, informacijska in kibernetska vsebina daje pridih jutrišnjega sveta.

Kdo je komu zaveznik

Münchenska varnostna konferenca naj bi ob četrti obletnici vojne v Ukrajini razčistila, kdo je komu zaveznik, kakšen in zakaj. Če »stari svetovni red ne obstaja več«, kot je na otvoritvi v Münchnu ocenil nemški kancler Merz, kdo je za to kriv, kdo ga razgrajuje in kako? Res lahko vse to pripišemo ameriškemu predsedniku? Trump je poslal svojega državnega sekretarja Marca Rubia po vroč kostanj na konferenco z nalogo, da Evropejce pomiri in prepriča, da »se ZDA ne želijo ločiti od Evrope, temveč si prizadevajo za oživitev zavezništva«. Nastopi večine evropskih političnih prvokategornikov so pokazali, da mu ne verjamejo več. Tako kot ni mogoče biti malo noseč, tudi ni mogoče biti malo zaveznik. Zlasti ne v času, ko bolj kot retorika katalizator velike vojne neusmiljeno ločuje »naše« in »vaše«. Vojna v Ukrajini se bo končala, kot se je še vsaka. Nastalo bo nekakšno premirje, ki bo postopno napredovalo v mir ali pa nazadovalo v obnovljen vojaški spopad v Ukrajini ali kje drugje na evropskem vojskovališču. Končanje vojne bo zakoličilo velike spremembe v mednarodni ureditvi, njenim porodnim krčem smo priče v zadnjih letih, še posebej okrepljenim v prvem letu drugega predsedniškega mandata Donalda Trupa. Te spremembe bodo razjasnile, kdo je komu kaj, in s tem omogočile, da se resetirajo ter na novo vzpostavijo mednarodne strukture, vključno z Evropsko unijo in Natom, ki bodo realno odslikavale novonastale relacije in odnose.

S tem se bo zaključilo to neznosno obdobje *shadow boxinga* (boja senc), ko živimo dinamično, razburljivo in negotovo življenje z občutkom, da se resničnost dogaja nekje drugje. V coni somraka nastopajo senčni bojevniki, ki ne prenesejo svetlobe. Psihološko smo v štirih letih naredili lok od začetnega presenečenja, da se je Evropa po dolgem obdobju miru ponovno znašla v veliki vojni, preko prilagajanja in navajanja na vojno do sprejemljivosti in življenja z vojno kot novo realnostjo. Vojna utrujenost je velika, želja po končanju vojne prav tako, vendar znamenj miru ni na horizontu. Pa vendar, Mark Twain nas opominja: »Predvidevanje je vedno težavno, še posebej glede prihodnosti.«

* Na vojaški vaji Jež 2025, ki jo je Nato maja izvedel v Estoniji, je sodelovalo 16.000 vojakov enajstih zaveznic. Ukrajinci so s svojimi droni simulirali ruske sile v napadu na zaveznico, ki so jo branile natovske oklepno-mehanizirane sile, opremljene z najsodobnejšim orožjem, kot so tanki challenger, jurišni helikopterji apache in raketni sistemi himars. Čeprav je bila gostota dronov na bojišču nekajkrat manjša, kot je dejanska na ukrajinski fronti, je bila njihova premoč v boju absolutna. V kratkem času so iz boja izločili dva Natova bataljona. Zavezniške sile zaradi hudih izgub niso bile sposobne organizirati učinkovite obrambe, kaj šele protinapada. Ameriški general David Petraeus, nekdanji poveljnik sil v Afganistanu, je v oceni nezadovoljivega delovanja Natovih sil poudaril nujo vsestranske modernizacije zavezništva od doktrine do taktike, od vojaka do generala (Wall Street Journal, 12. februarja).